

ПРИВАТНА ВЛАСНІСТЬ ЯК ОСНОВА ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ БІЗНЕСУ: ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ

Ковальова І.О. (м. Полтава)

Анотація

В статті дається аналіз реалізації потенціалу приватної власності та впровадження в життя принципів приватного підприємництва; підкреслюється, що для досягнення загального високого рівня життя та демократії є лише один шлях – розвиток товарного виробництва і нормальних ринкових відносин, які можливі лише на основі недержавних форм власності, перш за все приватної в усіх її модифікаціях – акціонерної, корпоративної і т.д.

Ключові слова

ПРИВАТНА ВЛАСНІСТЬ, ТОВАРНЕ ВИРОБНИЦТВО, РИНКОВІ ВІДНОСИНИ, БІЗНЕС, ПІДПРИЄМНИЦТВО, ПРИВЛАСНЕННЯ, ПРИВАТНИЙ ІНТЕРЕС, ВЗАЄМОВІДНОСИНИ ВЛАСТІ І ВЛАДИ, ФІЛОСОФІЯ БІЗНЕСУ

Вступ

Аналіз свідчить, що сьогодні нашому суспільству потрібна нова ідеологія, заснована на співробітництві між всіма спектрами політичних партій, яка відображала б цілісний ансамбль форм суспільної свідомості.

Мета статті є пошук нової парадигми наукового економічного мислення, здатного донести як до владних осіб, так і до пересічного громадянина, до їх індивідуальної свідомості очевидну істину, що обов'язковими передумовами зростання добробуту індивіда є економічна свобода і обмеження ролі держави, оскільки тотальне централізоване планування, протекціонізм – це вагомі перешкоди на шляху економічного прогресу.

Обговорення проблеми

Проблема реалізації потенціалу приватної власності та впровадження в життя принципів приватного підприємництва є нагальною як для українського суспільства в цілому, так і для нормалізації економічного життя. Не можна сказати, що вітчизняні філософи приділяють належну увагу цій проблемі, хоча у російській філософській традиції вона сформувалася як більш загальна „філософія господарства”, що викладається у вигляді спецкурсу в провідних вищих навчальних закладах і аналізується у публікаціях Л.А.Тутова [8; 9; 10; 11]. Загально-методологічні та філософські проблеми економіки і економічних категорій постають у роботах як російських, так і українських науковців – філософів і економістів : Тарасевича В. (12), Самсіна А.І. [2], Іноземцева В.Л. [6], Корнійчук О.Е. [13], Пастернак-Таранушенко Г. [14], Єрохіна С.А. [15], Дорогунцова С. та Ральчука О. [16].

Економіка – це процес створення виробництва товарів, їх реалізація та донесення до споживача, тобто до покупця. Товаром може бути все: автомобіль, будинок, послуги, інформація, наукові знання і багато іншого, що спеціально створюється для продажу або може мати

вартість. Закони економіки мають особливість – самодостатність, замкненість. Це означає, що товарне виробництво – створення матеріальних чи духовних товарів або послуг – регулюється та управляється самими ж товарами, самим товарним виробництвом. На практиці це означає, що гроші є особливим товаром. В економіці виробничої діяльності гроші присутні як регулятор товарного виробництва. Це той товар, який впливає на всі інші, як каталізатор, що прискорює або гальмує виробництво, полегшує або перешкоджає йому. Якщо ж виробництво регулюється якимись іншими засобами, лише політичними та адміністративними важелями – це не економічна система. З цієї точки зору гроші або інші предмети, які виконують їх функцію, наприклад, дорогоцінні метали, цінні папери тощо можуть знаходитися в особливому відношенні до всіх інших товарів і засобів виробництва. Це відношення позначається коротким і загальновідомим словом – капітал – економічна категорія, яка виражає вартість засобів виробництва, які, в свою чергу, при використанні робочої сили створюють додаткову вартість.

Доктор філософських наук А.І. Ракітов, аналізуючи шляхи досягнення загального високого рівня життя та демократії, підкреслює, що для досягнення цієї мети є лише один шлях – розвиток товарного виробництва і нормальних ринкових відносин:

1. Джерелом зростання соціального добробуту і створення нормальних умов для демократії, розквіту культури і вирішення гострих соціальних проблем є розвиток товарного виробництва та ринку.

2. Товарне виробництво і ринок можливі лише на основі недержавних форм власності, перш за все приватної в усіх її модифікаціях – акціонерної, корпоративної і т.д.

3. Ці форми власності, включені в систему товарного виробництва, призводять до жорсткої конкуренції між виробниками товарів і послуг, і, відповідно, до прийняття відповідальних рішень, ініціативи і енергії з боку приватних власників і тих, хто втілює їх рішення. Саме ці люди є бізнесменами, а діяльність по створенню товарної продукції та її ринкової реалізації в умовах конкуренції і є, власне кажучи, бізнес.

4. Бізнесмен ризикує, він сам отримує користь від свого ризику, від своєї діяльності і сам розплачується за свої невдачі”. [1, 28]

У суспільній свідомості та у науковій літературі використовуються два поняття-синоніми – „бізнес” і „підприємництво” – „ініціативна господарська діяльність, яка здійснюється за власні або запозичені кошти, на свій ризик і під свою відповідальність, метою якої є становлення та розвиток власної справи для отримання прибутку та вирішення соціальних проблем підприємця, трудового колективу, суспільства в цілому; самостійна діяльність фізичних і юридичних осіб, спрямована на отримання прибутку від продажу товарів, виконання робіт, надання послуг” [2, 26]. Підприємець або бізнесмен, на думку

професора економіки Марка Блауга, – „джерело усіх динамічних змін у економіці” [3, 430], винагородою якого є прибуток від прийняття на себе тих ризиків, які через їх непередбачуваність не відшкодує жодна страхова компанія.

Про цивілізаційне значення інституту приватної власності можна говорити стосовно двох основних груп проблем. По-перше, це проблеми забезпечення автономії і свободи людини, усвідомлення нею своєї вагомості та відстоювання своєї гідності. По-друге, проблеми підвищення ефективності економічної та господарської діяльності, без якої в принципі неможливе підвищення якості життя людини.

Наявність інституту приватної власності є необхідною передумовою активізації механізмів економічної саморегуляції, ринку та конкуренції. А.І.Самсін визначає приватну власність як „суспільні відносини, які виникають між людьми з приводу користування об'єктами, які надають їм статусу власників або позбавляють права власності” [2, 265]. Приватна власність – це право власника розпоряджатися належними йому речами, як матеріальними, так і духовними, інтелектуальними. Приватна власність дає її хазяїну не лише право, а й реальну можливість виступати в якості незалежного вільного приватного підприємця і товаровиробника, активного учасника відносин ринку і конкуренції. Якщо він такої можливості, такого права буде позбавлений, його діяльність не зможе досягти високого ступеня продуктивності, ефективності. Жодна інша форма власності не створює такого рівня свободи, таких широких можливостей, такого великого простору і внутрішньої потреби для розвитку і проявів завзятості, новаторської енергії, ініціативи, здатності самостійно приймати рішення та обирати цілі, напрямки і способи діяльності, сміливості і готовності йти на ризик, нарешті, прямої особистої відповідальності за економічні наслідки своїх дій і вчинків.

Власність є надзвичайно складною і багатоплановою категорією, яка відображає різні аспекти соціального буття – економічний, соціальний, юридичний, політичний, психологічний. Тому підхід до власності лише як неподільної єдності економіки і права, а до трансформування власності – як до процесу кардинального перетворення лише її економічного змісту і правової форми є неповним “Власність з точки зору її об'єкта в найбільш загальному і вихідному значенні можна визначити як відносини між людьми з приводу привласнення засобів виробництва і результатів виробництва (а отже і виробництва життєвих благ). З цього випливає, що виробництво є найголовнішою стадією привласнення речовин природи, а споживання – останньою, заключною. В рамках відносин з приводу виробництва основними завжди були ті, об'єктом яких служать засоби виробництва – умови праці, створення матеріальних благ. Основними структурними елементами власності є:

1. Спосіб і характер поєднання факторів виробництва – особистого і речового. В залежності від того, кому належать засоби виробництва,

об'єктивно формується конкретно-історичне відношення їх власника до безпосередніх виробників, визначається відповідний спосіб з'єднання факторів виробництва.

2. Привласнення результатів економічної діяльності, тобто суб'єктивізація об'єктів привласнення. Привласнення має дві сторони: одна з них – взаємозв'язок виробництва і привласнення; друга – місце привласнення в структурі власності. Ці дві сторони повинні враховуватися і при розгляді відносин привласнення в системі виробничих відносин, в процесі реалізації власності на засоби виробництва. Розмір виробництва повинен визначати розмір привласнення, а отже, й величину власності.

3. Суб'єкти привласнення. Ними є держава, міністерства, відомства, регіони, об'єднання, підприємства, кооперативи, а також колективи, сім'ї, індивіди. Ця структура відображає ієрархію, внутрішню підпорядкованість агентів виробництва на різних її рівнях: від суспільного (державного, кооперативного) через проміжні (колективні, групові) і до індивідуального рівня.

4. Об'єкти привласнення (створювані життєві блага, земля, повітря, тварини і рослинний світ, цінні папери, робоча сила). Аналіз реальної економіки України, де реформування відносин власності перебуває в стадії встановлення, змушує нас скоректувати підхід, який тільки державну і кооперативну власність розглядав як "істинно народні". В суспільстві перехідного періоду з точки зору володіння, розпорядження, привласнення вже сьогодні закріплені в Законі "Про власність" три форми власності (хоча не всі вони повноправно функціонують): приватна, колективна і державна, яка в свою чергу поділяється на загальнодержавну і власність адміністративно-територіальну. Більше того, історичний досвід і сучасна зарубіжна практика свідчать, що вищеназвані форми власності мають свої різновидності" [4, 101-102]. І.О.Ільїн ще у середині минулого століття так писав про приватну власність: „Обґрунтувати приватну власність – значить показати її необхідність для людини, її життєву доцільність та її духовну вірність. Це означає вказати ті суттєві якості людини – природні, інстинктивні та духовні, – з огляду на які приватну власність треба прийняти, визнати, утвердити і захистити.”

1. Приватна власність відповідає тому індивідуальному способу буття, який дається людині від природи. Вона йде на зустріч інстинктивному і духовному життю людини, забезпечує її природне право на самодіяльність і самотійність.

2. Приватна власність пробуджує в людині інстинктивні наміри і духовні мотиви для напруженої праці, для того, щоб не жаліти своїх зусиль і творити краще. Вона розв'язує господарчу підприємливість і особисту ініціативу і цим загартовує характер.

3. Вона дає власнику почуття впевненості, довіру до людей, до речей і до землі, бажання вкласти в господарський процес свою працю і свої цінності.

4. Приватна власність навчає людину творчо любити працю і землю, своє домашнє вогнище і батьківщину. Вона виражає і закріплює її осілість, без якої неможлива культура. Вона поєднує сім'ю, залучаючи її до власності. Вона живить і напружує державний інстинкт людини. Вона розкриває їй художню глибину господарчого процесу і навчає її релігійному сприйняттю природи і світу.

5. Приватна власність пробуджує і виховує в людині правову свідомість, навчає її жорстко відрізнити „моє” і „твое”, привчає до правової взаємності і до поваги чужих повноважень, плекає в ній вірне почуття громадянського ладу і громадянської самостійності, вірний підхід до політичної свободи.

6. Нарешті, приватна власність привчає людину до господарської солідарності, яка не порушує господарчу свободу: оскільки кожний власник, коли стає більш багатим, збагачує і своє оточення, і саме народне господарство; конкуренція власників призводить не лише до боротьби, але й до творчого напруження, необхідного для народного господарства. І шлях до організації світового господарства йде не через інтернаціонально-комуністичне поневолення, а через усвідомлення і закріплення тієї солідарності, яка виростає з приватного господарства” [5, 6]. Історія цивілізації дає підстави вважати: не зважаючи на процес розвитку праці, яка має чітко виражений колективно-організований характер, буде зберігати своє значення індивідуальна та сімейна трудова діяльність, а значить і форма приватної власності, необхідна для такої діяльності. Завжди будуть існувати такі сфери господарського життя, такі сфери виробництва та доставки людям предметів і послуг, де найбільш ефективною і конкурентоспроможною виявиться саме індивідуальна або сімейна активність. До того ж індивідуальна трудова підприємницька діяльність і необхідна для неї форма приватної власності виявляться найбільш ефективними, в тому числі й економічно, саме там, де є об'єктивні потреби і можливості максимально повної реалізації автономії та свободи особистості. Ця діяльність і ця власність повинні бути захищені від свавілля і насильства. Треба знайти механізми їх захисту від адміністративно-бюрократичного авторитаризму та економічного монополізму. В.Л.Іноземцев зазначає, що „подолання приватної власності містить у собі велику небезпеку. Усунення домінуючої ролі речових матеріальних факторів знімає будь-які перешкоди зростанню соціальної і майнової нерівності. Утопісти минулих століть не усвідомлювали, що досягнення свободи, яке забезпечується пануванням приватної власності, не лише не означає досягнення рівності, а скоріше стає умовою її неможливості” [6, 13] Небезпечним є обмеження форм приватної власності певною межею або рівнем, оскільки дуже важливо, щоб людина, яка займається трудовою і

господарською діяльністю, мала право багатіти. І не просто наживати і тут же “проїдати” нажите, але й вкладати кошти у якісне удосконалення умов своєї діяльності: в нову технологію, обладнання, інструменти інформаційного забезпечення, комунікації. Усвідомлення об’єктивної необхідності переходу до ринкових відносин зумовлює потребу розробки механізму взаємодії між різними державними органами та регламентацію проведення реформування власності. Враховуючи соціально-економічні фактори, мова може йти лише про послідовне і поетапне роздержавлення і приватизацію власності. В результаті можна виділити два відносно самостійних, хоча і тісно пов’язаних між собою процеси – мала приватизація та велике роздержавлення. Успішність проведення як малої, так і великої приватизації, формування і розвиток підприємницької діяльності визначаються в основному двома факторами – екзогенними (зовнішніми для підприємців): суспільно-політичною системою, ідеологією, правовою базою; та ендогенними, які визначаються першою групою факторів, але мають достатню ступінь свободи. Ці фактори можна охарактеризувати як “готовність” населення до підприємництва. Вони включають у себе дві складові: мотиваційний механізм до підприємницької діяльності і реальну можливість займатися нею, в свою чергу обумовлену ступенем підготовки підприємця. У цілому мова йде про формування особисто орієнтованого укладу, властивого поведінці підприємств на протигагу існуючому протягом тривалого часу традиційному адміністративно-командному укладу.

Приватна власність, пов’язана з найманою працею, – не монополістична і не така, що погрожує стати монополістичною, – володіє своїми специфічними перевагами. Приватні власники з високим ступенем свободи і досить швидко можуть переміщувати засоби праці туди, де складеться найбільший попит, де виникне нестача капіталу, ресурсів, трудових зусиль. Вони можуть з максимальним ступенем реалізувати свободу волі, вибору – і тому гнучко і в короткі терміни реагувати на динаміку потреб ринку, оперативно приймати рішення про радикальні зміни у виробництві, застосування нових технологій, йти на сміливий експеримент і ризик. Усе це передбачає формування більшої відповідальності, оскільки власники відповідають за наслідки своїх рішень своєю ж власністю.

Приватне життя, приватний інтерес і приватна власність досі були і залишаться в майбутньому неперевершеними загальнолюдськими, загально-цивілізаційними формами і сферами життєдіяльності людей. Тому суспільна система, яка не знаходить шляхів для відкритого, органічного забезпечення приватного життя, приватного інтересу, приватної власності та розумного, привселюдного демократичного контролю за ними, приречена на неефективність, кризи, катаклізми. Критерієм у цих процесах повинна бути реальна якість життя людей – ступінь їх достатку та добробуту, їх можливості вільно розвивати свої

здібності та якості, виявляти завзятість і творчий пошук, а також ступінь їх соціального захисту. Будь-яка раціональна діяльність регулюється певними стандартами і правилами. Вони повинні бути зрозумілими певному суспільству, повинні однаково сприйматися його членами. В основі бізнесу також лежать більш-менш визначені правила. Фундаментальними істинами сучасної ділової активності А.І.Ракітов вважає наступні:

- “Щоб розпочати справу, тобто бізнес, необхідно мати капітал. Він необхідний також, щоб продовжувати і розвивати бізнес. Зростання капіталу – найкращий показник успішності бізнесу. Бізнес повинен бути вигідним, це означає, що він приносить прибуток, і чим більше, тим краще. Гарний бізнесмен – це той, хто перетворює значну частину свого прибутку в капітал для розвитку товарного виробництва.

- Щоб бізнес був успішним, прибутковим, ним треба займатися професіонально. Бізнесмен повинен знати, що необхідно виробляти, як слід виробляти, які для цього потрібні ресурси, яким чином можна вигідно і швидко реалізувати, тобто продати, вироблений товар.

- Бізнесмен завжди повинен прагнути виробляти нові товари, які б перевершували своїми кількісними і якісними показниками те, що виробляють конкуренти. Закон конкуренції – найвищий принцип бізнесу. Саме він забезпечує і створює механізм добробуту.

- Бізнесмен повинен пам'ятати, що богом бізнесу є покупець: людина, організація, інша фірма або корпорація. Ринок – це те живильне середовище, в якому розвивається, живе, зростає і функціонує бізнес. Лише дві підстави дають право регулювати ринок: інтерес покупця та самозбереження, підтримання стабільності ринкових відносин. Проте це регулювання може відбуватися одним-єдиним способом – через систему податків, орієнтованих на інтерес покупця і підвищення ринкової конкурентоспроможності бізнесу.

- З одного боку, сучасний, високорозвинений бізнес, який спирається на високу технологію, намагається підвищити продуктивність праці, тобто виробляти максимум товарів з мінімальними витратами робочої сили. З іншого боку, створення нових видів виробництва і розширення сфери послуг, які випереджають за темпами зростання традиційне виробництво, треба постійно залучати нову робочу силу в зростаючих масштабах і більш високої кваліфікації. Всупереч вульгарним уявленням, бізнес зацікавлений не в експлуатації трудящих, а в максимальному зростанні платіжної здатності попиту споживачів, оскільки лише у такий спосіб можна продати вироблений товар. А це означає, що зростання загального добробуту і матеріального добробуту кожного є основною умовою розвитку бізнесу. Бізнес створює в суспільстві добробут і багатство як природну і необхідну передумову власного існування і розвитку. Його основою є високий добробут, ініціатива і динамізм” [1, 28-29].

Історичний досвід показує, що труднощі, пов'язані з розвитком економіки у слабо розвинених економічних системах, при наявності їх своєчасного усвідомлення, можна, якщо не повністю, то значною мірою мінімізувати. Саме у пошуках такої стратегії мінімізації й повинна міститися головна функція держави, а не в пригніченні бізнесу, який є більш гуманістичним, ніж інші способи виробництва. Це не економічний, а соціально-філософський висновок. Без ейфорії та сентиментальних ілюзій. Бізнес певною мірою є жорстоким. В конкурентній боротьбі слабкі та невдахи розоряються. Це жорстокість прогресу, який удосконалює інтелект, науку, культуру і побутовий комфорт. Бути багатим не соромно, соромно бути бідним. Важливе філософське значення має аналіз взаємовідносин власності і влади. Влада – це право управляти людьми, яке спирається на силу. Влада і власність знаходяться у певній функціональній залежності. Той, хто володіє силою, може розпоряджатися власністю, у тому числі й чужою, яка йому не належить. Чим більше сила, чим міцніша влада, тим більше спокуса і можливість порушувати священне і недоторкане право власності: управляти і користуватися матеріальним і духовним добробутом, який тобі не належить. Влада може без зайвих пояснень і виправдань, спираючись лише на силу, експропріювати будь-яку власність, навіть порушити право людини управляти власним життям. Історія знає немало таких прикладів. Між політикою та економікою, між державою і бізнесом є фундаментальна різниця: держава займається політикою, а бізнес – економікою. Основне завдання політики – пошук компромісу і створення найбільш сприятливих умов для економічного, соціального і духовно-культурного життя. Основне завдання економіки – створення добробуту. Звісно, політика і економіка пов'язані, держава і бізнес постійно взаємодіють, перш за все тому, що в раціональному цивілізованому суспільстві держава і політика обслуговують бізнес і економіку. Спроби держави стати єдиним бізнесменом і цілковито привласнити собі господарчу діяльність призводить до того. Що економіка замінюється політикою, свобода – рабством, добробут – злиднями, технологія – військовою технікою, фінансова діяльність – емісією паперових грошей, а людина з розумної і діяльної істоти перетворюється в істоту, яка не вміє працювати, схильна до масових психозів, стресів і соціальної агресивності. “Немає простих рецептів лікування від таких тяжких хвороб, якими хворе наше суспільство. Прості альтернативи погані тим, що вони вкрай спрощують ситуацію, проте гарні тим, що дозволяють побачити корінь зла і сутність проблеми. Філософія бізнесу – це не лише світогляд певної діяльності, це світогляд нового покоління, яке повинне прийняти на себе тягар сміливих рішень, заплатити старі борги і вивести суспільство з економічної кризи, соціально-психологічної депресії і морального розкладання. Філософія бізнесу – це не нове мислення, оскільки не все нове є гарним лише тому, що воно нове . Філософія

бізнесу – стара, проте вона довела на практиці найбільш розвинених і благополучних країн світу свою ефективність, свій гуманізм, свою життєздатність, свою орієнтацію на молодість, енергію та успіх. Ось чому молодому поколінню наших бізнесменів не завадить засвоїти дух і сенс цієї старої філософії” [1, 35].

Підсумовуючи, хочу звернутися до плану розвитку України, запропонованого до обговорення громадською організацією “Всеукраїнське Віче” у травні 2005 року. На думку авторів цієї програми, економіка країни являє собою велику сполучену посудину. З одного боку – бізнес, виробництво товарів і послуг, платна освіта, медицина та культура, які створюють додану вартість, сплачують основну долю податків у бюджет та збільшують національне багатство. З іншого боку – державні службовці, бюджетна сфера – освіта, охорона здоров’я, оборона та правоохоронні органи, культура, спорт тощо, а також – діти, молодь, пенсіонери, інваліди, безробітні, які утримуються за рахунок державного бюджету. У свою чергу, ті, хто отримують гроші з бюджету, витрачають їх на товари і послуги, а отже, частково повертають виробникам. Процес цей нескінченний. Але в ньому є один безумовний закон – щоб витратити, потрібно виробляти. Отже, політику в сфері бізнесу, виробництва товарів та послуг не можна відривати від соціальної політики. Їх потрібно розглядати тільки в єдності, як нерозривні частини єдиного цілого – економіки. Нова філософія бізнесу та соціальна політика передбачають розробку системи інформування, системи мотивації, новий системний підхід до бізнесу та до соціальної політики. Нова філософія бізнесу підкреслює, що його основною метою має стати, окрім одержання прибутку, конкурентоздатність, моральність, новизна та креативність нового продукту. В той же час гармонійно бізнес розвивається лише в тому легальному просторі, де держава заохочує підприємницьку ініціативу, судова система захищає від свавілля ті ніхто не бореться з багатством, а долає бідність. Коли дотримуються ці три умови, зароджується нова філософія бізнесу: бізнес стає соціально відповідальним ініціатором прогресу та визнаним у суспільстві авторитетом. „За такого суспільного визнання та заохочення бізнес стає основним інвестором в науку, освіту, культуру і суспільну сферу. Благополуччя усе більшої кількості людей навколо бізнесмена стає головним доказом його успіху в житті. Питанням державного значення стає визнання суспільством прогресивної ролі бізнесу як сили, що забезпечує високий рівень і якість життя громадян і суспільства, фінансування науки, культури, освіти. Ми повинні спільними зусиллями подолати залишки радянської більшовистської свідомості в головах українців і позбавити їх свідомість від теорії класової боротьби і соціальної ворожнечі. Щоб бізнесмени не соромилися свого таланту поведінки з енергією грошей, а громадяни не заздрили „легкому життю багатіїв”, необхідні спеціальні дії.

Необхідне широке суспільне інформування і державна програма з навчання і пояснення громадянам загальних закономірностей розвитку сучасного бізнесу, економіки суспільства і держави. Починаючи з простого пояснення процесу створення прибутку як ресурсу розвитку всього суспільства і закінчуючи загальними знаннями макроекономіки та її основних закономірностей. Прищеплення навичок поводження з фінансами – починаючи з домашніх і закінчуючи корпоративними – завдання суспільної і державної важливості” [7, 84-85].

Висновки

Взаємодія великого, малого та середнього бізнесу з державою повинна включати наступне:

- невторчання держави у внутрішні справи бізнесу;
- забезпечення грамотної антимонопольної політики та перешкода несумлінній конкуренції;
- системна підтримка розвитку постіндустріальних та інноваційних видів діяльності;
- система прямих та непрямих методів заохочення модернізації виробництва та енергозбереження;
- відмова від практики надання пільг окремим підприємствам;
- забезпечення функціонування фінансової системи як частини національної економіки, а не за принципом “штучної нирки” поза організмом;
- звільнення від оподаткування благодійної допомоги, що направлена на розвиток конкретних проектів у сфері освіти та просвітництва, культури, науки та мистецтва;
- залучення інвестицій в Україну та інституціональний супровід українських інвестицій за кордоном;
- лібералізація валютного законодавства;
- стабільна система спеціального низького та спрощеного оподаткування малого та середнього бізнесу;
- дешеві та доступні кредити;
- низькі податки та соціальні платежі на заробітну плату та пасивні доходи громадян;
- звільнення від оподаткування плати за освіту та медицину;
- створення умов для отримання якісної освіти та широкої достовірної інформації.

„Будь-яке суспільство і держава повинні знаходити гармонійний баланс між багатими, середнім класом і бідними. Інакше виникають соціальні конфлікти і суспільство „розриває з середини”. Невиправдано високий рівень перерозподілу багатства через державу і глобальні соціальні гарантії породжують зростання утриманських настроїв. Утриманці, які можуть, але не хочуть працювати, починають сприймати соціальні блага як природне становище і вимагають усе більшого. Ми не повинні заохочувати ледарів – це не в українській традиції працюючих і

відповідальних хазяїв своєї долі” [7, 91-92]. Таким чином, бізнес – це мистецтво існування в складному сучасному економічному просторі, яке ґрунтується на природному праві цивілізованої людини на приватну власність, і якому треба навчатися тим, хто вирішить взятися за таку нелегку і відповідальну справу.

Перспективи подальших наукових досліджень:

- ✓ створення концепції філософії бізнесу;
- ✓ пошуки шляхів оптимізації малого і середнього бізнесу;
- ✓ вивчення зарубіжного досвіду функціонування бізнесу.

Джерела

1. Ракитов А.И. Философская азбука бизнеса // Вопросы философии. – 1991. – №2.
2. Самсин А.И. Основы философии экономики. Учебное пособие для вузов – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 271 с.
3. Блауг М. Экономическая мысль в ретроспективе. Пер. с англ., 4-е изд. – М.: «Дело Лтд», 1994.
4. Трубич С. Трансформування відносин власності – соціально-економічна основа вдосконалення мотиваційного механізму праці // „Наукові записки” Тернопільського державного педагогічного університету. Серія: Філософія, економіка, соціологія. – 1991. – №2.
5. Ильин И. О частной собственности // Знание – сила, 1991. – №7.
6. Иноземцев В.Л. Собственность в постиндустриальном обществе и исторической ретроспективе // Вопросы философии. – 2000. – №12.
7. План развития страны: Сокращенная версия для индивидуального и коллективного осознания. – К.: Віче України, 2005. – 184 с.
8. Тутов Л.А. На пути к философии хозяйства: первые приближения. // Вопросы философии. – 2003. – №6.
9. Тутов Л. Проблема управления в философии хозяйства. // Вопросы экономики. – 2003. – №8.
10. Тутов Л.А. Проблема познания в философии хозяйства. // Вестник Московского университета. Сер.7. Философия. – 2003. – №4.
11. Тутов Л.А. Труд как основополагающий феномен в философии хозяйства. // Вестник Московского университета. Сер.7. Философия. – 2005. – №2.
12. Тарасевич В. Постнеклассический вызов фундаментальной экономической науке. // Вопросы экономики. – 2004. – №4.
13. Корнійчук О.Е. Етичні аспекти економічного мислення. // Актуальні проблеми економіки. – 2005. – №6.
14. Пастернак-Таранушенко Г. Філософія економічної науки. // Актуальні проблеми економіки. – 2002. – №10.
15. Єрохін С.А. Сучасні методологічні проблеми економічної науки. // Актуальні проблеми економіки. – 2002. – №5.
16. Дорогунцов С., Ральчук О. На вістрі цивілізаційних проблем. // Вісник НАН України. – 2005. – №5.

Стаття надійшла 08.09.2005 р.